

NGÀNH GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO THỦ ĐÔ
50 NĂM THỰC HIỆN DI CHỨC BÁC HỒ

Chủ biên:

TS. NGUYỄN VIỆT CHÚC

Ban biên soạn:

TS. CHỦ XUÂN DŨNG
NGUT. NGUYỄN TIẾN ĐOÀN
PGS.TS. NGUYỄN CHÍ MỠ
LÊ TIẾN DŨNG

TS. NGUYỄN VIỆT CHÚC
(Chủ biên)

NGÀNH GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO THỦ ĐÔ
50 NĂM THỰC HIỆN DI CHÚC BÁC HỒ

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI - 2020

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

BTVH	Bổ túc văn hoá
CB	Cán bộ
CBQL	Cán bộ quản lý
CNH, HĐH	Công nghiệp hoá, hiện đại hoá
CNXH	Chủ nghĩa xã hội
CNTT	Công nghệ thông tin
GDNN	Giáo dục nghề nghiệp
GD&ĐT	Giáo dục và đào tạo
GDTX	Giáo dục thường xuyên
GV	Giáo viên
HĐND	Hội đồng nhân dân
HTSD	Học tập suốt đời
MG	Mẫu giáo
MN	Mầm non
NCKH	Nghiên cứu khoa học
NCL	Ngoài công lập
NV	Nhân viên
PTTH	Phổ thông trung học
SKKN	Sáng kiến kinh nghiệm
TCCN	Trung cấp chuyên nghiệp
TH	Tiểu học
THCS	Trung học cơ sở
THPT	Trung học phổ thông
TT HTCD	Trung tâm học tập cộng đồng
UBND	Ủy ban nhân dân
XHCN	Xã hội chủ nghĩa
XHHGD	Xã hội hoá giáo dục

Lời nói đầu

Chủ tịch Hồ Chí Minh là lãnh tụ vĩ đại của cách mạng Việt Nam. Người là người thầy lớn trong sự nghiệp giáo dục “trăm năm trông người” của dân tộc ta, đất nước ta. Năm 2019 tròn 50 năm kể từ ngày Đảng ta chính thức công bố Bản Di chúc thiêng liêng của Người (1969 - 2019), gửi tới toàn Đảng, toàn quân và toàn dân ta, khích lệ và khơi dậy các phong trào thi đua sôi nổi hăng say học tập và làm theo Di chúc của Người, lập thành tích xuất sắc trong chiến đấu, công tác, lao động, sản xuất và học tập của toàn quân, toàn dân trong đó có quân dân Thủ đô. Với ý nghĩa đó Nhà xuất bản Hà Nội tổ chức biên soạn cuốn sách **“Ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô - 50 năm thực hiện Di chúc Bác Hồ”**. Ấn phẩm ra mắt bạn đọc trong những ngày tháng lịch sử này là món quà ý nghĩa chào mừng kỷ niệm 130 năm ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh kính yêu (1890 - 2020).

Cuốn sách gồm 3 chương với nhiều bài viết của các nhà quản lý, nhà giáo, nhà báo, nhà nghiên cứu giáo dục am hiểu về hoạt động giáo dục của Thủ đô, đã phản ánh hết sức chân thực và sâu sắc, tầm quan trọng và tác dụng thiết thực của hệ thống tư tưởng Hồ Chí Minh, đặc biệt là nội dung tư tưởng trong Bản Di chúc của Người, cùng những kết quả, thành tựu phát triển sự nghiệp giáo dục Thủ đô. Không chỉ khắc họa sự phát triển mang tính đặc thù của các hoạt động giáo dục theo tư tưởng Hồ Chí Minh trong giai đoạn cả nước đang còn trong chiến tranh xâm lược của thực dân, đế quốc, các bài viết còn đi sâu phân tích, đánh giá sự chuyển biến hết sức năng động của các hoạt động giáo dục ấy trong giai đoạn cả nước chuyển sang thời bình, nhân dân Hà Nội tiến hành công cuộc đổi mới, xây dựng Thủ đô, góp phần quan trọng vào sự nghiệp đổi mới, xây dựng đất nước. Thông qua nội dung sách, cán bộ quản lý giáo dục, thầy, cô giáo và học sinh Hà Nội cùng bạn đọc hiểu rõ hơn, sâu hơn về tấm gương đạo đức trong sáng vô ngần của Bác Hồ kính yêu - Người thầy lớn của cả dân tộc ta, từ lời nói, việc làm trong suốt cả cuộc đời đều thể hiện sự nhất quán, mẫu mực, vì dân, vì nước. Lối sống và nhân cách của Bác Hồ giúp chúng ta đúc rút thành phương châm sống hữu ích trong cộng đồng: “*Mỗi người vì mọi người, mọi người vì mỗi người*”. Phương châm này đã và đang được cán bộ quản lý, các thầy, cô giáo và học sinh nhiều trường học trên địa bàn Hà Nội tự giác thực hiện ở mọi nơi, mọi lúc. Chúng ta thấy được nhiều nội dung tư tưởng lớn và tầm cao trí tuệ của Bác Hồ, làm cơ sở

vững chắc và định hướng phát triển căn bản cho sự nghiệp giáo dục và đào tạo. Đó là những triết lý và chỉ dẫn mang tính thực tiễn cao, như: *"Vi lợi ích mười năm thì phải trồng cây/Vi lợi ích trăm năm thì phải trồng người"*, *"Lý luận đi với thực hành"*, *"Thầy siêng dạy, trò siêng học"*, v.v...

Nội dung sách phản ánh sinh động chặng đường phát triển mới của ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô với những thuận lợi, thời cơ và thách thức đan xen. Trong giai đoạn hiện nay, hệ tư tưởng Hồ Chí Minh, cùng những tư tưởng, triết lý, chỉ dẫn từ Bản Di chúc thiêng liêng của Người tiếp tục được toàn ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô quán triệt sâu sắc, vận dụng vào việc phấn đấu thực hiện thành công Nghị quyết Đại hội Đảng bộ thành phố Hà Nội lần thứ XVI về Phát triển giáo dục và đào tạo: *"Phát huy tối đa các nguồn lực để xây dựng Thủ đô thực sự là trung tâm lớn, tiêu biểu hàng đầu của cả nước về giáo dục và đào tạo; thực hiện tốt nhiệm vụ chiến lược: nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng và phát triển nhân tài; tạo chuyển biến toàn diện về chất lượng, hiệu quả giáo dục và đào tạo, đáp ứng ngày càng tốt hơn yêu cầu đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa Thủ đô, đất nước và nhu cầu học tập của nhân dân..."*.

Cuốn sách đã dành chương cuối với những hình ảnh và tư liệu ghi lại dấu ấn của ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô trong những năm đổi mới, xây dựng và phát triển đất nước. Bạn đọc thấy được sự quan tâm sâu sắc, chí tình, chí nghĩa của lãnh đạo Đảng và Nhà nước, lãnh đạo Thành ủy, Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân, Ủy ban Mặt trận Tổ quốc thành phố Hà Nội, các sở, ban, ngành, quận, huyện, cùng các tầng lớp nhân dân đối với ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô. Cùng với đó là Danh sách 255 Nhà giáo Nhân dân, Nhà giáo Ưu tú của hàng trăm trường mầm non, tiểu học, phổ thông cơ sở, phổ thông trung học được Nhà nước phong tặng từ năm 1988 đến nay và danh sách 308 học sinh đạt giải Học sinh giỏi Quốc tế (1986 - 2019). Đó là niềm vinh dự, tự hào không chỉ của thầy cô giáo và học sinh tiêu biểu xuất sắc mà còn là niềm vinh dự, tự hào chung cho tất cả ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô đã và đang học tập, làm theo Di chúc Bác Hồ kính yêu.

Bên cạnh những thành tựu và kết quả đã làm được của ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội, một số bài viết chuyên đề đã thẳng thắn chỉ ra những việc còn chưa làm được, những mặt bất cập, hạn chế cần khắc phục trong công tác quản lý, công tác giảng dạy và học tập, đồng thời rút ra các bài học quý, bổ sung vào hành trang thiết yếu của cán bộ quản lý, giáo viên và học sinh, góp phần xây dựng sự nghiệp giáo dục và đào tạo Thủ đô phát triển trên tầm cao mới.

Trong quá trình làm sách, mặc dù tập thể tác giả rất tâm huyết, có nhiều cố gắng, nhưng không tránh khỏi những khiếm khuyết nhất định, Ban Biên soạn mong nhận được sự góp ý của bạn đọc.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách!

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI

CHƯƠNG I
50 NĂM TỎA SÁNG DI CHÚC BÁC HỒ
(1969 - 2019)

DI CHÚC CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

VIỆT NAM DÂN CHỦ CỘNG HÒA
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

Cuộc chống Mỹ, cứu nước của nhân dân ta dù phải kinh qua gian khổ, hy sinh nhiều hơn nữa, song nhất định thắng lợi hoàn toàn.

Đó là một điều chắc chắn.

Tôi có ý định đến ngày đó, tôi sẽ đi khắp hai miền Nam - Bắc, để chúc mừng đồng bào, cán bộ và chiến sĩ anh hùng; thăm hỏi các cụ phụ lão, các cháu thanh niên và nhi đồng yêu quý của chúng ta.

Kể theo đó, tôi sẽ thay mặt nhân dân ta đi thăm và cảm ơn các nước anh em trong phe xã hội chủ nghĩa, và các nước bầu bạn khắp năm châu đã tận tình ủng hộ và giúp đỡ cuộc chống Mỹ, cứu nước của nhân dân ta.

*

* *

Ông Đỗ Phủ là người làm thơ rất nổi tiếng ở Trung Quốc đời nhà Đường, có câu rằng “Nhân sinh thất thập cổ lai hy”, nghĩa là “Người thọ 70, xưa nay hiếm”.

Năm nay, tôi vừa 79 tuổi, đã là lớp người “xưa nay hiếm” nhưng tinh thần, đầu óc vẫn rất sáng suốt, tuy sức khoẻ có kém so với vài năm trước đây. Khi người ta đã ngoài 70 xuân, thì tuổi tác càng cao, sức khoẻ càng thấp. Điều đó cũng không có gì lạ.

Nhưng ai mà đoán biết tôi còn phục vụ cách mạng, phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân được bao lâu nữa?

Vì vậy, tôi để sẵn mấy lời này, phòng khi tôi sẽ đi gặp cụ Các Mác, cụ Lênin và các vị cách mạng đàn anh khác, thì đồng bào cả nước, đồng chí trong Đảng và bầu bạn khắp nơi đều khỏi cảm thấy đột ngột.

TRƯỚC HẾT NÓI VỀ ĐẢNG - Nhờ đoàn kết chặt chẽ, một lòng

một dạ phục vụ giai cấp, phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, cho nên từ ngày thành lập đến nay, Đảng ta đã đoàn kết, tổ chức và lãnh đạo nhân dân ta hăng hái đấu tranh tiến từ thắng lợi này đến thắng lợi khác.

Đoàn kết là một truyền thống cực kỳ quý báu của Đảng và của dân ta. Các đồng chí từ Trung ương đến các chi bộ cần phải giữ gìn sự đoàn kết nhất trí của Đảng như giữ gìn con ngươi của mắt mình.

Trong Đảng thực hành dân chủ rộng rãi, thường xuyên và nghiêm chỉnh *tự phê bình và phê bình* là cách tốt nhất để củng cố và phát triển sự đoàn kết và thống nhất của Đảng. Phải có tình đồng chí thương yêu lẫn nhau.

Đảng ta là một Đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thực sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng*, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân.

ĐOÀN VIÊN VÀ THANH NIÊN ta nói chung là tốt, mọi việc đều hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ. Đảng cần phải chăm lo giáo dục *đạo đức cách mạng* cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng” vừa “chuyên”.

Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết.

NHÂN DÂN LAO ĐỘNG ta ở miền xuôi cũng như ở miền núi, đã bao đời chịu đựng gian khổ, bị chế độ phong kiến và thực dân áp bức bóc lột, lại kinh qua nhiều năm chiến tranh.

Tuy vậy, nhân dân ta rất anh hùng, dũng cảm, hăng hái, cần cù. Từ ngày có Đảng, nhân dân ta luôn luôn đi theo Đảng, rất trung thành với Đảng.

Đảng cần phải có *kế hoạch* thật tốt để phát triển kinh tế và văn hóa, nhằm không ngừng nâng cao đời sống của nhân dân.

CUỘC KHÁNG CHIẾN CHỐNG MỸ có thể còn kéo dài. Đồng bào ta có thể phải hy sinh nhiều của, nhiều người. Dù sao chúng ta phải quyết tâm đánh giặc Mỹ đến thắng lợi hoàn toàn.

Còn non, còn nước, còn người

Thắng giặc Mỹ, ta sẽ xây dựng hơn mười ngày nay!

Dù khó khăn gian khổ đến mấy, nhân dân ta nhất định sẽ hoàn toàn thắng lợi. Đế quốc Mỹ nhất định phải cút khỏi nước ta. Tổ quốc ta nhất định sẽ thống nhất. Đồng bào Nam Bắc nhất định sẽ sum họp một nhà. Nước ta sẽ có vinh dự lớn là một nước nhỏ mà đã anh dũng đánh thắng hai đế quốc to - là Pháp và Mỹ; và đã góp phần xứng đáng vào phong trào giải phóng dân tộc.

VỀ PHONG TRÀO CỘNG SẢN THẾ GIỚI - là một người suốt đời phục vụ cách mạng, tôi càng tự hào với sự lớn mạnh của phong trào cộng sản và công nhân quốc tế bao nhiêu, thì tôi càng đau lòng bấy nhiêu vì sự bất hòa hiện nay giữa các đảng anh em!

Tôi mong rằng Đảng ta sẽ ra sức hoạt động, góp phần đặc lực vào việc khôi phục lại khối đoàn kết giữa các đảng anh em trên nền tảng chủ nghĩa Mác - Lênin và chủ nghĩa quốc tế vô sản, có lý, có tình.

Tôi tin chắc rằng các đảng anh em và các nước anh em nhất định sẽ phải đoàn kết lại.

*

*

*

VỀ VIỆC RIÊNG - Suốt đời tôi hết lòng hết sức phục vụ Tổ quốc, phục vụ cách mạng, phục vụ nhân dân. Nay dù phải từ biệt thế giới này, tôi không có điều gì phải hối hận, chỉ tiếc là tiếc rằng không được phục vụ lâu hơn nữa, nhiều hơn nữa.

Sau khi tôi đã qua đời, chớ nên tổ chức diễu phúng linh đình, để khỏi lãng phí thì giờ và tiền bạc của nhân dân.

*

*

*

Cuối cùng, tôi để lại muôn vàn tình thân yêu cho toàn dân, toàn Đảng, cho toàn thể bộ đội, cho các cháu thanh niên và nhi đồng.

Tôi cũng gửi lời chào thân ái đến các đồng chí, các bầu bạn và các cháu thanh niên, nhi đồng quốc tế.

Điều mong muốn cuối cùng của tôi là: Toàn Đảng, toàn dân ta đoàn kết phấn đấu, xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh, và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới.

Hà Nội, ngày 10 tháng 5 năm 1969

HỒ CHÍ MINH

BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG

ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM

*

Số 05-CT/TW

Hà Nội, ngày 15 tháng 5 năm 2016

CHỈ THỊ CỦA BỘ CHÍNH TRỊ

Về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh

Sau 5 năm thực hiện Chỉ thị số 03-CT/TW của Bộ Chính trị khóa XI về “Tiếp tục đẩy mạnh học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh” đã đạt được kết quả bước đầu, góp phần quan trọng vào việc thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI của Đảng và Nghị quyết Trung ương 4 khóa XI “Một số vấn đề cấp bách về xây dựng Đảng hiện nay”. Tuy nhiên, việc học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh còn có những hạn chế, chưa trở thành việc làm thường xuyên, chưa thành ý thức tự giác của không ít tổ chức Đảng, cơ quan, địa phương, đơn vị và một bộ phận cán bộ, đảng viên.

Thực hiện Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng, phát huy những kết quả đã đạt được, khắc phục những hạn chế trong việc thực hiện Chỉ thị số 03-CT/TW của Bộ Chính trị khóa XI về “Tiếp tục đẩy mạnh học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”, Bộ Chính trị yêu cầu các cấp ủy, tổ chức Đảng, chính quyền, tổ chức chính trị - xã hội các cấp quán triệt và thực hiện tốt một số nội dung sau:

1- Toàn Đảng, toàn dân, toàn quân tiếp tục đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức và hành động trong Đảng, hệ thống chính trị và nhân dân, đưa việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh thành công việc tự giác, thường xuyên của cấp ủy, tổ chức Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và tổ chức chính

trị - xã hội các cấp, của từng địa phương, cơ quan, đơn vị, trước hết là của người đứng đầu, của cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, đoàn viên, hội viên.

Đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh là một nội dung quan trọng của công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng; góp phần xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh về chính trị, tư tưởng, tổ chức và đạo đức, xây dựng đội ngũ cán bộ, nhất là đội ngũ cán bộ cấp chiến lược đủ năng lực, phẩm chất, ngang tầm nhiệm vụ; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống và những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ, đẩy mạnh đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, quan liêu.

Tiếp tục làm cho toàn Đảng, toàn dân, toàn quân nhận thức ngày càng sâu sắc hơn những nội dung cơ bản và giá trị to lớn của tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; làm cho tư tưởng, đạo đức, phong cách của Người thật sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của đời sống xã hội, xây dựng văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững và bảo vệ vững chắc Tổ quốc, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

2- Tổ chức học tập, quán triệt và tuyên truyền sâu rộng, thường xuyên, liên tục và có hệ thống bằng nhiều hình thức phong phú, sinh động các nội dung chủ yếu về tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong toàn Đảng, toàn dân và toàn quân. Đó là hệ thống quan điểm, tư tưởng Hồ Chí Minh về giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp, giải phóng xã hội và con người; về độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội; về kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại; về sức mạnh của nhân dân, về khối đại đoàn kết toàn dân tộc; về quyền làm chủ của nhân dân, xây dựng Nhà nước của dân, do dân, vì dân; về quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân, xây dựng lực lượng vũ trang nhân dân; về xây dựng, phát triển kinh tế và văn hóa, không ngừng nâng cao đời sống vật chất, tinh thần của nhân dân; về đạo đức cách mạng; về chăm lo, bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau; về xây

dựng Đảng,... Đó là các quan điểm và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh về: tuyệt đối trung thành, kiên định lý tưởng cách mạng, đặt lợi ích của Đảng, của đất nước, dân tộc lên trên tất cả; hết lòng, hết sức phục vụ Tổ quốc, phụng sự nhân dân, tận trung với nước, tận hiếu với dân; hết lòng yêu thương đồng bào, đồng chí, yêu thương con người; cần, kiệm, liêm chính, chí công vô tư, thật sự là công bộc của nhân dân, kiên quyết chống chủ nghĩa cá nhân, cơ hội,... Đó là phong cách Hồ Chí Minh, phản ánh những giá trị cốt lõi trong tư tưởng, đạo đức của Người và được thể hiện vô cùng sinh động, tự nhiên, độc đáo, có sức thu hút, cảm hóa kỳ diệu trong hoạt động, ứng xử hằng ngày. Đó là: phong cách tư duy độc lập, tự chủ, sáng tạo, luôn gắn chặt lý luận với thực tiễn; phong cách làm việc dân chủ, khoa học, kỷ lưỡng, cụ thể, tới nơi, tới chốn; phong cách ứng xử văn hóa, tinh tế, đầy tính nhân văn, thấm đậm tinh thần yêu dân, trọng dân, vì dân; phong cách nói đi đôi với làm, đi vào lòng người; nói và viết ngắn gọn, dễ hiểu, dễ nhớ, dễ làm; phong cách sống thanh cao, trong sạch, giản dị; phong cách quần chúng, dân chủ, tự mình nêu gương,...

3- Đưa việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh vào chương trình, kế hoạch hành động thực hiện Nghị quyết Đại hội XII của Đảng, nghị quyết của cấp ủy và nội dung sinh hoạt thường xuyên của chi bộ, gắn với các cuộc vận động, các phong trào thi đua yêu nước, với việc thực hiện nhiệm vụ chính trị và giải quyết các vấn đề bức xúc, nổi cộm ở từng địa phương, cơ quan, đơn vị; gắn với việc xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam, xây dựng hệ giá trị văn hóa và hệ giá trị chuẩn mực của con người Việt Nam thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

Lấy kết quả học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh là một trong những tiêu chuẩn đánh giá, bình xét, phân loại đảng viên, tổ chức Đảng hằng năm.

4- Lãnh đạo, chỉ đạo chặt chẽ việc triển khai thực hiện theo phương châm trên trước, dưới sau; trong trước, ngoài sau; học đi đôi với làm theo, chú trọng việc làm theo bằng những hành động và việc

làm cụ thể. Xây dựng, tổng kết và nhân rộng những điển hình tiên tiến về làm theo tư tưởng, đạo đức và phong cách Hồ Chí Minh, kết hợp giữa “xây” với “chống”.

Đề cao trách nhiệm nêu gương, tự giác học trước, làm theo trước để nêu gương của người đứng đầu và cán bộ chủ chốt các cấp, của cán bộ, đảng viên trong học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh.

Tăng cường công tác kiểm tra, đôn đốc việc thực hiện học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, gắn với đánh giá, nhận xét cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức hằng năm và cả nhiệm kỳ. Tiếp tục xây dựng, hoàn thiện chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp, đạo đức công vụ ở từng địa phương, cơ quan, đơn vị với phương châm “sát chức năng, nhiệm vụ, ngắn gọn, dễ nhớ, dễ thực hiện và đánh giá việc thực hiện”. Hoàn thiện chính sách, pháp luật liên quan đến đạo đức công vụ.

5- Tiếp tục chỉ đạo biên soạn chương trình, giáo trình về tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh để giảng dạy trong hệ thống giáo dục quốc dân và các học viện, trường chính trị, trường đào tạo, bồi dưỡng cán bộ các cấp, bảo đảm phù hợp với từng cấp học, bậc học và với yêu cầu giáo dục, đào tạo.

Đối với học sinh phổ thông, dạy nghề, trung học chuyên nghiệp, học tập về đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh gắn với giáo dục công dân, đạo đức nghề nghiệp. Đối với học sinh đại học, cao đẳng, có các bài giảng, chuyên đề về tư tưởng Hồ Chí Minh. Đối với học sinh đại học chuyên ngành lý luận chính trị, học viên trường chính trị, đoàn thể và lực lượng vũ trang cần xây dựng hệ thống các bài giảng, chuyên đề học tập tư tưởng Hồ Chí Minh.

6- Về tổ chức thực hiện

Việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh do cấp ủy các cấp, trực tiếp là Ban Thường vụ cấp ủy, đồng chí Bí thư cấp ủy chỉ đạo.

Ban Bí thư Trung ương Đảng, đồng chí Tổng Bí thư chỉ đạo việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong toàn Đảng và xã hội.

Căn cứ Chỉ thị của Bộ Chính trị, các tỉnh ủy, thành ủy, Ban Cán sự Đảng, đảng đoàn, đảng ủy trực thuộc Trung ương lãnh đạo, chỉ đạo tổ chức và hướng dẫn việc thường xuyên học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh ở địa phương, ngành, tổ chức, cơ quan, đơn vị mình.

Ban Tuyên giáo Trung ương là cơ quan giúp việc Bộ Chính trị, Ban Bí thư Trung ương Đảng chỉ đạo tổ chức thực hiện Chỉ thị của Bộ Chính trị; Ban Tuyên giáo cấp ủy và cơ quan tuyên giáo các ngành, đoàn thể là cơ quan giúp việc cấp ủy và lãnh đạo các ngành, đoàn thể cùng cấp chỉ đạo tổ chức thực hiện Chỉ thị của Bộ Chính trị.

Ban Tuyên giáo Trung ương chủ trì, phối hợp với các cơ quan nghiên cứu làm sâu sắc thêm những nội dung cơ bản của tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; đồng thời, xây dựng chương trình, hướng dẫn nội dung học tập, sinh hoạt định kỳ, sinh hoạt chuyên đề của các cấp ủy, tổ chức Đảng, chính quyền, đoàn thể các cấp; định hướng nội dung, chương trình giảng dạy về tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong hệ thống giáo dục quốc dân; xây dựng kế hoạch sơ kết, tổng kết hằng năm và toàn khóa trình Ban Bí thư ban hành; chỉ đạo các cơ quan thông tin đại chúng, đội ngũ báo cáo viên tuyên truyền về các điển hình tiên tiến, gương người tốt, việc tốt, những cách làm sáng tạo trong học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, đồng thời uốn nắn những biểu hiện lệch lạc, những cách làm hình thức, kém hiệu quả.

Chỉ thị này phổ biến đến chi bộ.

T/M. BỘ CHÍNH TRỊ
TỔNG BÍ THƯ
(Đã ký)

Nguyễn Phú Trọng

BÁC HỒ VỚI SỰ NGHIỆP GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO THỦ ĐÔ

*TS. Chử Xuân Dũng**

Vậy là đã 50 năm trôi qua kể từ ngày bản Di chúc thiêng liêng của Bác Hồ gửi tới toàn Đảng, toàn quân và toàn dân được Đảng ta chính thức công bố. Nội dung Di chúc của Người là những chỉ dẫn quý báu, động lực tinh thần to lớn giúp chúng ta vượt qua khó khăn, tận dụng thời cơ, chấp nhận thách thức tiến bước trên con đường phát triển toàn diện, bền vững. Thông qua bản Di chúc này và nhiều văn bản nữa, chúng ta thấy rõ và hiểu sâu sắc hơn về tư tưởng và tầm cao trí tuệ của Bác Hồ, cùng tấm lòng và tình cảm dạt dào, vô cùng sâu sắc của Người đối với Đảng và nhân dân ta, đối với ngành Giáo dục của cả nước, trong đó có ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô trong sự nghiệp giáo dục “trăm năm trồng người”. Từ đó, chúng ta được trau dồi phẩm chất đạo đức, bồi đắp bản lĩnh công tác của mình, nâng cao ý thức trách nhiệm, vượt mọi khó khăn, thử thách, hoàn thành tốt nhiệm vụ cực kỳ quan trọng và hết sức vẻ vang hiện nay: “*Giáo dục là quốc sách hàng đầu*”, mà Đảng và nhân dân ta đã giao cho ngành Giáo dục.

Trước nhất, Bác Hồ đã chỉ ra *mục đích chủ yếu và ý nghĩa lớn lao* của việc dạy và học đối với thầy và trò Thủ đô, là những chủ thể chính của nền giáo dục cách mạng Việt Nam. Chỉ sau hơn hai tháng cùng Trung ương từ chiến khu Việt Bắc về giải phóng và tiếp quản thủ đô

* Giám đốc Sở Giáo dục và Đào tạo Hà Nội.

Đoàn đại biểu học sinh Trường Trưng Vương đại diện cho các học sinh có thành tích xuất sắc trong phong trào thi đua học tốt của Hà Nội đến chúc thọ Bác Hồ tại Phủ Chủ tịch, 19/5/1958. Ảnh: Tư liệu TTXVN

Hà Nội, ngày 18/12/1954, mặc dù bận nhiều công việc trọng đại của đất nước, Bác đã dành thời gian tới thăm và nói chuyện với thanh niên học sinh các trường trung học Nguyễn Trãi, Chu Văn An và Trưng Vương (Hà Nội), vốn là những trường có bề dày truyền thống giáo dục xuất sắc và nổi trội trong hệ thống giáo dục của thủ đô Hà Nội lúc bấy giờ và cả hiện nay. Người chỉ rõ mục đích của việc học: “*Nhiệm vụ chính của thanh niên, học sinh là học. Dưới chế độ thực dân phong kiến, mục đích đi học là cốt được mảnh bằng để làm ông thông, ông phán, lĩnh lương nhiều, ăn ngon, mặc đẹp. Thế thôi, số phận dân tộc thế nào, tình hình thế giới biến đổi thế nào, không hay, không biết gì hết*”. Người phân tích cho chúng ta thấy rõ bản chất khác nhau căn bản giữa mục đích

giáo dục tốt đẹp của nước ta với mục đích giáo dục mang tính chất nô lệ, phần tiền bộ của chế độ thực dân, phong kiến là: *“Mục đích giáo dục nô lệ của thực dân phong kiến chỉ để đào tạo ra những trí thức nô lệ để hầu hạ chúng”*, Người khẳng định: *“Ngày nay, ta được độc lập, tự do, thanh niên mới thật là người chủ tương lai của nước nhà. Muốn xứng đáng vai trò người chủ, thì phải học tập”*¹. Thật sâu sắc và ý nghĩa biết bao khi lần đầu tiên trong lịch sử phát triển hàng mấy nghìn năm của dân tộc ta, Bác Hồ là vị lãnh tụ duy nhất trong số các lãnh tụ của dân tộc qua nhiều thời đại, đã xác định và nhấn mạnh vai trò của thanh niên, học sinh, coi đó là *“Người chủ tương lai của nước nhà”* và thanh niên, học sinh phải *“học tập”* để xứng đáng với tư cách cao quý đó.

Nhưng để thanh niên, học sinh có được tư cách *“Người chủ tương lai của nước nhà”* là việc không đơn giản chút nào. Trong bản Di chúc, Bác Hồ đã chỉ ra một công việc cực kỳ quan trọng để giải quyết vấn đề: *“Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ”*. Rõ ràng đối với Bác Hồ, sự nghiệp *“trăm năm trồng người”* phải bắt đầu từ việc giáo dục đạo đức làm người, đạo đức cách mạng rồi mới đến những việc sau. Đó là sự tiếp nối truyền thống dạy và học của dân tộc ta: *“Tiên học lễ, hậu học văn”*, để biết và nhớ ơn cội nguồn, tổ tiên, giống nòi, biết ứng xử mọi bề tốt đẹp trong gia đình và ngoài xã hội. Chúng ta biết rằng, những tấm gương sáng của thầy và trò vùng đất cổ kính Thăng Long - Hà Nội, từ xưa tới nay đều có điểm chung nhất là có đạo đức cao cả và thanh khiết. Từ thầy Chu Văn An (cuối thế kỷ thứ XIII) quê thôn Văn, xã Quang Liệt, huyện Thanh Trì, nổi tiếng về đức cao, tài trọng tới mức *“siêu trần”* theo truyền thuyết cảm hóa được cả quỷ thần đến học rồi giúp dân thoát nạn hạn hán², tới các thầy của thời kỳ cận hiện đại cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX đều mang phẩm chất khảng khái và kiên cường không chịu cúi đầu làm dân mất nước, không chịu khuất phục ách đô hộ của thực dân phong kiến. Đó là các thầy: Lương Văn Can, quê làng Nhị Khê, huyện Thường Tín; Nguyễn Văn Tố, quê Hà Đông; Hoàng Đạo Thúy, quê làng Đại Yên, quận Ba Đình; Nguyễn Mạnh

1. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Nxb. Chính trị Quốc gia, 2011, Tập 9, tr.178.

2. *“Thầy giáo Việt Nam”*, Nxb. Văn hóa - Thông tin, tr.51.

Tường, xã Cổ Nhuế, huyện Từ Liêm; Đào Duy Anh, huyện Thanh Oai; Hoàng Minh Giám, xã Đông Ngạc, huyện Từ Liêm; Nguyễn Văn Huyền, quê xã Đan Phượng, huyện Hoài Đức;... cũng đều đề cao cái đức, lấy cái đức làm đầu trong cuộc đời hoạt động của mình, nhất là việc dạy học. Các thầy đã góp phần giúp cho đời nhiều lớp học trò đức độ và tài năng cống hiến cho dân tộc và đất nước, trong đó có nhiều người là thầy giỏi, có người đã giữ trọng trách gánh vác công việc giang sơn Việt Nam sau này. Chính Bác Hồ - thầy giáo Nguyễn Tất Thành là một tấm gương đạo đức vô cùng trong sáng trong cuộc sống và sự nghiệp làm thầy, làm cách mạng sôi nổi của mình. Với tinh thần khắc kỷ rất cao và thực hiện những nguyên lý đạo đức một cách tự nhiên, không có sự gò ép, bắt buộc nào đối với bản thân và học trò, thầy đã hòa hợp với tất cả mọi người, mọi thành phần trong xã hội ở việc ứng xử ung dung, chan hòa, độ lượng và tinh tế. Bản thân cuộc đời của Người, dù ở cương vị nào Nguyễn Tất Thành - Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh đều là một bài học đạo đức tự nó có sức thuyết phục, cảm hóa rất mạnh mẽ tất cả chúng ta.

Việc giáo dục đạo đức làm người đương nhiên là nền tảng, là việc số một phải làm, nhưng cần được nâng lên bình diện mới vô cùng quan trọng. Đó là phải giáo dục *“đạo đức cách mạng”* cho thanh niên, học sinh để họ trở thành *“những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội”* vừa *“hồng”* vừa *“chuyên”*. Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, đạo đức cách mạng không có gì là viển vông cao xa cả. Nó bao gồm bốn nội dung chủ yếu rất thiết thực sau: 1) *Trung với nước, hiếu với dân*: Đây là phẩm chất quan trọng nhất, bao trùm và chi phối các phẩm chất khác. Từ quan niệm cũ *“trung với vua, hiếu với cha mẹ”* trong đạo đức của xã hội phong kiến phương Đông xưa, Bác Hồ đã đưa vào đó một nội dung mới: *“Trung với nước, hiếu với dân”*. Có nghĩa là phải biết đặt lợi ích của Tổ quốc, của cách mạng và của Đảng lên trên hết, quyết tâm phấn đấu thực hiện mục tiêu cách mạng; đồng thời phải biết dựa vào dân, *“lấy dân làm gốc”*, tin yêu dân, gắn bó mật thiết với dân, chăm lo đời sống mọi mặt cho dân. 2) *Thương yêu con người*: Quan niệm của

Bác Hồ về con người rất toàn diện và độc đáo. Bác đã dành trọn vẹn tình yêu thương rộng lớn của mình cho nhân dân. Người nói: *“Tôi chỉ có một ham muốn tốt bậc, là làm cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành”*. Trong bản Di chúc, bên cạnh việc nhắc nhở phải thường xuyên tiến hành đấu tranh tự phê bình và phê bình trong đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng, Bác không quên căn dặn phải trên cơ sở đạo đức cách mạng trong sáng: *“Phải có tình đồng chí yêu thương lẫn nhau”*. 3) Người có đạo đức cách mạng cũng chính là người mang các phẩm chất: *Cần, Kiệm, Liêm, Chính, Chí công vô tư*. *Cần* tức là lao động cần cù, siêng năng, có kế hoạch và sáng tạo, có năng suất cao; *Kiệm* là tiết kiệm sức lao động, tiết kiệm thì giờ, tiết kiệm tiền bạc của dân, của nước và của bản thân mình, không xa xỉ, hoang phí, bừa bãi; *Liêm* là liêm khiết, trong sạch, không tham lam vơ vét, xâm phạm tiền bạc của Nhà nước và nhân dân, không tham tiền tài, bổng lộc và các ham muốn nhục dục khác; *Chính* là phải thẳng thắn, đứng đắn, không tự cao, tự đại, chịu khó học tập, mạnh dạn thấy cái tiêu cực thì phải đấu tranh; *Chí công vô tư* là làm việc cũng như đối nhân xử thế luôn trong sáng, minh bạch, thẳng thắn, khách quan. 4) Phải có tinh thần quốc tế trong sáng: Đó là tinh thần đoàn kết quốc tế vô sản *“Bốn phương vô sản đều là anh em”*. Sẵn sàng giúp các nước bạn xã hội chủ nghĩa, vì *“giúp bạn cũng chính là giúp mình”*, hướng tới thực hiện thành công mục tiêu lớn của thời đại là hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội. Người có đạo đức cách mạng phải là người có tinh thần quốc tế vô sản gắn liền với tinh thần yêu nước chân chính.

Bác Hồ đã giúp chúng ta giải đáp được câu hỏi lớn hết sức cần thiết cho ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô và cho toàn xã hội ta không chỉ lúc bấy giờ, mà cho cả những giai đoạn phát triển của đất nước sau này: *Về việc học như thế nào và dạy như thế nào?* Trong bài viết trên Báo Nhân dân ngày 7/9/1961, Người nêu lên ý tưởng rất thiết thực, cụ thể cho ngành Giáo dục: *“Năm học này đúng vào năm đầu kế hoạch 5 năm lần thứ nhất của chúng ta. Đồng bào ta đang có phong trào thi đua*

sôi nổi: “Đại Phong”, “Duyên Hải”, “Ba nhất”, “Thành Công”. Vậy, các nhà trường cũng nên phát động một phong trào thi đua “Hai tốt” - tức là dạy thật tốt, học thật tốt”. Thế rồi phong trào thi đua “Hai tốt” được phát động tại các trường ở thủ đô Hà Nội ngay sau đó đã tạo nên không khí thi đua sôi nổi trong các trường học trên cả nước. Những lời căn dặn, chỉ bảo của Bác đã được mọi cán bộ, giáo viên và học sinh cùng cả xã hội đón nhận, xem như “chìa khóa vạn năng” để mở toang cánh cửa giáo dục vốn nhiều năm bị kẹt chặt và xơ cứng dưới chế độ thực dân, phong kiến cũ. Từ phong trào “Hai tốt”, những năm sau và cho đến nay, ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội đã phát động thêm trong toàn Ngành, nhiều phong trào như “Xây dựng nhà trường văn hóa - Nhà giáo mẫu mực - Học sinh thanh lịch”, “Dân chủ, kỷ cương, tình thương, trách nhiệm”, “Trường học thân thiện, học sinh tích cực”... đem lại nhiều kết quả tốt, nâng cao chất lượng cả việc dạy và học của thầy, cô giáo và học sinh.

Đối với việc học, Bác Hồ ân cần chỉ bảo thanh niên, học sinh những yêu cầu thiết yếu của việc học và mục đích học. Người phân tích ngắn gọn: “Học bây giờ với học dưới chế độ thực dân, phong kiến khác hẳn nhau. Bây giờ học để: Yêu Tổ quốc: cái gì trái với quyền lợi của Tổ quốc, chúng ta kiên quyết chống lại; yêu nhân dân: việc gì hại người nào phạm đến lợi ích chung của nhân dân, chúng ta kiên quyết chống lại; yêu lao động: ai khinh rẻ lao động, chúng ta kiên quyết chống lại; yêu khoa học: cái gì trái với khoa học, chúng ta kiên quyết chống lại; yêu đạo đức: chúng ta phải thực hiện đức tính trong sạch, chất phác, hăng hái, cần kiệm, xóa bỏ hết những vết tích nô lệ trong tư tưởng và hành động”. Bác Hồ đã trực tiếp chỉ bảo kỹ càng thanh niên, học sinh các trường trung học Nguyễn Trãi, Chu Văn An và Trưng Vương Hà Nội, cũng chính là chỉ bảo chung cho thanh niên học sinh cả nước, hiểu biết chính xác, sâu sắc những nội dung chủ yếu mà họ phải phấn đấu học tập và thực hành cho thật tốt để ra trường sẽ làm được nhiều việc tốt, phục vụ tốt nhân dân, theo cách thức biểu đạt hỏi - đáp một cách rõ ràng, dễ hiểu: “Học để phụng sự ai? Để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, làm cho dân giàu, nước mạnh, tức là để làm tròn nhiệm vụ người chủ của nước nhà”.

Tiếp đó, trên cơ sở quan niệm giáo dục *“Phải lấy tự học làm cốt”*, Bác nhắc lại và nhấn mạnh phương châm học của thanh niên, học sinh là *“học phải đi đôi với hành”* - một phương châm mang tính bất biến đã tồn tại vững chắc trong quá trình phát triển của dân tộc ta và cả nhân loại. Không chỉ có thế, Bác đã vận dụng phương châm này một cách rất sáng tạo và linh hoạt, đồng thời gắn với thực tế công tác giáo dục của đất nước và Thủ đô. Ngày 31/12/1958, đến thăm và nói chuyện với học sinh và giáo viên Trường Phổ thông cấp III Chu Văn An, thời Pháp thuộc còn có tên gọi là Trường Bưởi, Bác căn dặn mọi người: *“Học đi đôi với lao động/Lý luận đi với thực hành/Cần cù đi với tiết kiệm”*. Trước nhất là Bác rất coi trọng việc *“học đi đôi với lao động”*, trong thời kỳ khó khăn của đất nước và cả sau này. Bởi vì, bên cạnh việc học tập tích lũy kiến thức, mở rộng hiểu biết, thanh niên học sinh cần phải tham gia lao động, góp phần làm ra của cải vật chất cho xã hội. Thông qua lao động sẽ giúp con người phát triển và hoàn thiện nhân cách, lối sống, tạo ra môi trường xã hội an toàn, lành mạnh. Mặt khác, Bác Hồ đã nhiều lần phê phán nghiêm khắc thói hư tật xấu của bọn thực dân, phong kiến và những kẻ lười nhác không quý trọng lao động, thường *“ăn trên, ngồi chốc”*, ăn bám và bóc lột mồ hôi, nước mắt, thậm chí cả máu xương của nhân dân - những người lao động chân chính quanh năm chỉ biết lao động. Trong bài viết *“Về phong trào thi đua của nhân dân và thanh niên học sinh Hà Nội”* vào tháng 6/1964, Bác đã khen ngợi và biểu dương việc lao động tốt của thanh niên học sinh 3 quận nội thành Hà Nội: *“Trong số 700 em học sinh tốt nghiệp lớp 7 (Đống Đa, Hoàn Kiếm, Hai Bà Trưng), thì 455 em đã tình nguyện đi lao động sản xuất. Các em học sinh lớp 10 sẽ tiếp tục ghi tên đi lao động. Các em học sinh tốt nghiệp lớp 7 và lớp 10 đều sẵn sàng phục vụ bất kỳ việc gì và bất kỳ nơi nào, theo lời của Đảng và Nhà nước. Hoan hô các em!”*. Bác đã yêu cầu các đảng bộ, chi bộ, chính quyền, Đoàn Thanh niên ở các địa phương, cùng ngành Giáo dục phải quan tâm, tạo điều kiện thuận lợi giúp thanh niên, học sinh đảm bảo sức khỏe, học tập tốt, kết hợp quá trình tham gia lao động sản xuất có hiệu quả đóng góp cho xã hội.

Giờ học tổ 1 lớp 4A - Trường cấp I Lê Ngọc Hân (1973)

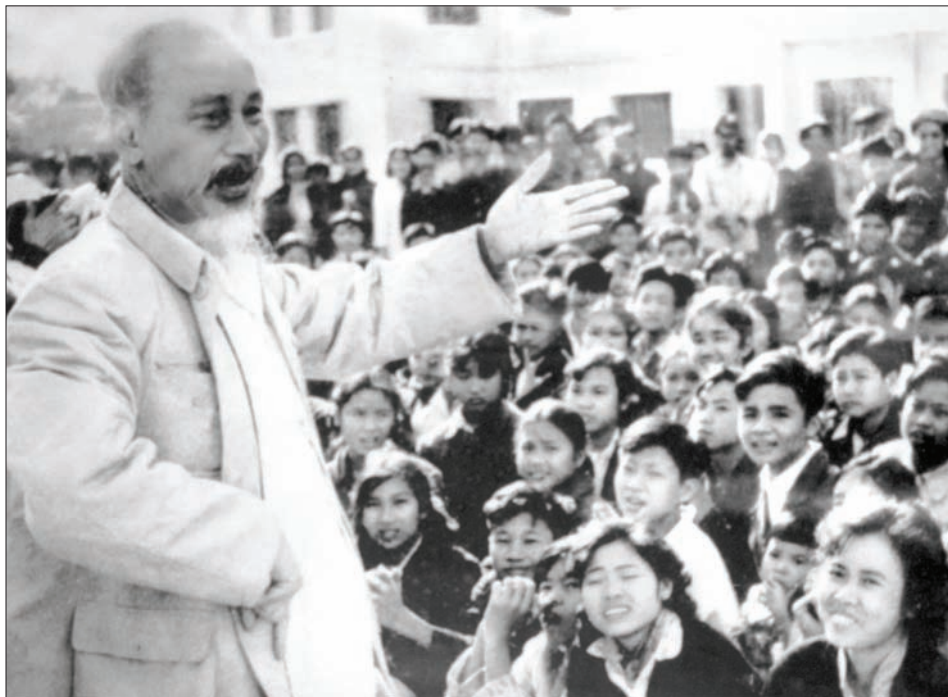
Chúng ta học tập quan điểm của Bác Hồ coi trọng “lý luận đi với thực hành” trong việc dạy và học của giáo viên và thanh niên, học sinh. Bởi nếu thanh niên, học sinh chỉ học lý luận, tập trung phần lý thuyết không thôi, hoặc chỉ xem trọng lý luận, sinh lý thuyết mà coi thường thực hành, không đối chiếu và vận dụng lý luận vào thực tế, thì cũng đều là không tốt, có thể dẫn tới hỏng việc, sai lầm. Mối quan hệ tương tác hữu cơ này đã được Bác Hồ khẳng định: “*Lý luận mà không bám sát thực tiễn là lý luận suông. Thực tiễn mà không có lý luận là thực tiễn mù quáng*”. Thành phố Hà Nội đã chỉ đạo việc tăng cường giảng dạy kết hợp với thực hành trong các trường học và các cấp học, nhất là ở các Trung tâm giáo dục nghề nghiệp và giáo dục thường xuyên, học viên vừa có thể học văn hóa, vừa được học nghề, sau khi học xong, các em có bằng tốt nghiệp THPT lại có cả bằng trung cấp nghề, đảm bảo cho các em nếu không học lên nữa, vẫn tham gia lao động sản xuất để có thu nhập chính đáng. Ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội thường xuyên cập nhật kiến thức và phương pháp dạy và học. Hằng năm, công tác

xây dựng kế hoạch giáo dục nhà trường, học tập trải nghiệm sáng tạo, hội thi giáo viên dạy giỏi, dạy học theo dự án, nghiên cứu khoa học... được tổ chức thực hiện đã đem lại nhiều tác dụng bổ ích, thiết thực cho cả thầy và trò cùng các cán bộ quản lý của ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội.

Chúng ta học tập Bác Hồ ở lối sống “Cần cù đi với tiết kiệm” và hành động phù hợp với hoàn cảnh sống, công việc của mỗi người. Suốt cuộc đời hoạt động cách mạng kể từ năm 1911 ra đi tìm đường cứu nước tới khi lãnh đạo Cách mạng tháng Tám thành công và làm Chủ tịch Chính phủ, rồi Chủ tịch nước, Bác luôn luôn dành tất cả sức lực và trí tuệ cho dân tộc và đất nước, không ngừng nghỉ lúc nào. Dù ở cương vị nào Bác vẫn sống vô cùng giản dị và rất tiết kiệm, nhưng không hà tiện, bủn xỉn, mà biết chi tiêu hợp lý, có hiệu quả trong việc riêng cũng như việc chung. Người khuyến khích, chỉ bảo và yêu cầu mọi người, trong đó có thanh niên, học sinh và giáo viên phải thực hành nếp sống cần cù và tiết kiệm, tránh lãng phí để xây dựng trường lớp, xây dựng đất nước. Không chỉ là căn dặn mọi người tiết kiệm, Bác còn nêu gương bằng việc làm của bản thân và căn dặn cán bộ, đảng viên, nhân dân Hà Nội: *“Để khuyên người ta làm, thì mình phải làm gương trước. Vì vậy Bác xung phong làm gương bỏ vào tiết kiệm một số... Mong các cô, các chú về thực hiện tiết kiệm để làm gương cho đồng bào, và Thủ đô thì phải làm gương cho các địa phương khác”*¹.

Việc học tập của học sinh và việc truyền dạy kiến thức của thầy, cô giáo trong điều kiện hoàn cảnh nước ta lúc ấy còn rất nhiều khó khăn, như ít tài liệu phục vụ cho việc giảng dạy, học tập, ít thông tin đời sống về mọi mặt, ít các loại phương tiện báo chí và truyền thông; giao thông giữa các vùng, miền chưa thuận tiện; đời sống văn hóa tinh thần của nhân dân còn đơn giản, thậm chí đơn điệu... Trong hoàn cảnh thời chiến, để tổ chức một buổi nói chuyện thông tin thời sự cho cán bộ các sở, ban, ngành, quận, huyện của Thành phố cũng rất hạn chế, chưa nói đến thông tin kịp thời cho người dân. Chỉ có cán bộ, thanh niên, học

1. Hồ Chí Minh, Toàn tập, Tập 11, tr.237.

*Bác Hồ đến thăm và nói chuyện với cán bộ giáo viên và học sinh
Trường Múa Việt Nam, 06/11/1961*

sinh là những đối tượng được tổ chức bố trí làm việc, lao động, học tập ở nhiều nơi, được tiếp cận nhiều kiến thức mới, nhiều thông tin thời sự của đất nước và thế giới hơn cả. Vì thế, Bác Hồ căn dặn thanh niên học sinh: *“Khi ở nhà, phải thương yêu cha mẹ, giúp đỡ cha mẹ về công việc, giúp đỡ về tinh thần (học được điều gì về tình hình trong nước và thế giới thì nói lại cho cha mẹ nghe)”*. Người mong muốn thanh niên học sinh không ở thể thụ động, chỉ biết có học không thôi, mà còn phải biết cả việc phổ biến kiến thức học được và tuyên truyền trước hết là cho chính người thân để giúp mở rộng sự hiểu biết và tiến bộ cho mọi người.

Đối với việc dạy của các thầy, cô giáo, là công việc quan trọng hàng đầu của quá trình đào tạo, giáo dục con người “thành người” theo đúng nghĩa của nó. Truyền thống trọng thầy của dân tộc ta đã ăn sâu vào từng người, từng gia đình, làng xóm: *“Muốn sang thì bắc cầu kiều/*

Muốn con hay chữ thì yêu lấy thầy". Về việc này, Bác Hồ đã chỉ bảo chúng ta nhiều điều rất chí lý và sâu sắc. Trước hết để việc dạy tốt, các thầy, cô giáo phải yêu nghề, tâm huyết và trách nhiệm với nghề nhà giáo đã chọn. Đến thăm Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, nơi đào tạo đội ngũ giáo viên cho Hà Nội và cả nước, trước hàng trăm cán bộ và sinh viên "những thầy, cô giáo tương lai" đang chăm chú lắng nghe, Bác đã khích lệ lòng yêu nghề và sự cao quý của nhà giáo: *"Thầy cũng như trò, cán bộ cũng như nhân viên, phải thật thà yêu nghề mình. Có gì vẻ vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản? Người thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo - là người vẻ vang nhất. Dù tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy giáo tốt là những anh hùng vô danh. Đây là một điều rất vẻ vang."*¹. Rõ ràng để có được lòng yêu nghề, nhất là nghề nhà giáo, dân gian có lúc gọi nôm na là "nghề gõ đầu trẻ", mỗi thầy, cô giáo phải tự tìm thấy cái hay, cái đẹp, cái vẻ vang vô cùng hữu ích của nghề nhà giáo so với mọi ngành nghề khác trong xã hội. Làm nhà giáo tốt sẽ được nhân dân và xã hội ghi nhận, tôn vinh. Thêm nữa, nhiệm vụ của thầy giáo không chỉ là giúp học trò ôn lại và hiểu sâu, hiểu chắc về kiến thức đã học, cho dù việc này cũng rất cần thiết, nhưng thầy giáo phải là người giúp học sinh tái tạo, sáng tạo và tìm kiếm tri thức mới, là người "dẫn đường" truyền cảm hứng cho học sinh tiếp cận chân lý, đúng như lời dạy của Bác Hồ: *"Nếu không có thầy giáo dạy dỗ cho con em nhân dân, thì làm sao mà xây dựng chủ nghĩa xã hội được? Vì vậy, nghề thầy giáo là rất quan trọng, rất vẻ vang, ai có ý kiến không đúng về nghề thầy giáo thì phải sửa chữa"*. Thực hiện lời Bác Hồ dạy, Thành phố đã luôn chú ý đầu tư mọi mặt cho ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội cả về cơ sở vật chất, chế độ, chính sách cũng như giải quyết nhiều vấn đề liên quan. Thành phố trực tiếp tạo nhiều điều kiện thuận lợi để lĩnh vực Giáo dục và Đào tạo Hà Nội dẫn đầu cả nước về các tiêu chí: quy mô giáo dục, mạng lưới trường lớp và chất lượng giáo dục toàn diện, giáo dục mũi nhọn. Thành phố đã làm tốt việc giáo dục phổ cập và phát triển giáo dục

1. Hồ Chí Minh, Toàn tập, Tập 14, tr.402.

Bác Hồ thăm khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội (1960)

Ảnh: Tư liệu TTXVN

mầm non, xây dựng các cơ sở giáo dục phổ thông chất lượng cao. Hằng năm, vào Ngày Nhà giáo Việt Nam 20/11, đại diện lãnh đạo Thành phố, các sở, ban, ngành, quận, huyện, xã, phường cùng các tầng lớp nhân dân Thủ đô đều có nhiều việc làm tri ân tôn vinh thầy, cô giáo theo đạo lý “*Uống nước nhớ nguồn*” đầy tình nghĩa của dân tộc ta.

Chúng ta học tập Bác Hồ làm người bạn lớn của thanh niên, học sinh, biết và cảm thông, chia sẻ những khó khăn, trắc trở trong cuộc sống và học tập của họ. Khi làm thầy giáo ở trường Dục Thanh (tỉnh Phan Thiết) để chuẩn bị cuộc hành trình dài ra nước ngoài tìm đường cứu nước, thầy Nguyễn Tất Thành vừa là người thầy dạy chữ cho học sinh, vừa là người bạn lớn tin cậy, luôn giúp đỡ, khuyên bảo học sinh trong sinh hoạt đời thường. Thầy thường xuyên tới thăm hỏi, gần bó

với bà con nông dân chân lấm tay bùn và mọi người xung quanh. Thầy cắt tóc, tắm gội cho các em nhỏ, tằm trầu giúp các cụ già... Qua đó, thầy hiểu hơn về cảnh sống cơ cực lầm than thống khổ của đồng bào mình lúc ấy. Mọi người, nhất là các học trò lại càng yêu quý, thân thiết coi thầy là người bạn chí thiết của mỗi người, mỗi nhà. Như vậy, phải chăng là do đã từng trải qua những năm làm thầy giáo trực tiếp đứng lớp mà Bác Hồ hiểu rất sâu sắc tâm lý của thanh niên, học sinh, nhất là những khó khăn, vướng mắc, để động viên, góp phần giải tỏa nỗi lo lắng của họ. Trong bức thư nhân ngày Quốc tế Nhi đồng 01/6/1955 đăng trên Báo Nhân dân, Bác viết: *“Trong mọi việc, nên hướng dẫn các em tự động. Người lớn không nên cái gì cũng can thiệp, việc gì cũng bao biện; không nên gò ép, bó buộc; không nên làm cho các em câu nệ, khúm núm, thành những nhi đồng “già””*. Rõ ràng là đối với Bác Hồ, việc khơi dậy tính tự giác học tập trong thanh niên, học sinh là hết sức cần thiết, nhưng muốn vậy thầy, cô giáo phải thường xuyên sâu sát, gần gũi học sinh, trở thành người bạn lớn cởi mở tâm tình để học sinh nói hết nỗi lòng mình. Bác Hồ đã nêu một tấm gương sư phạm mẫu mực khi dạy học ở Trường Dục Thanh.

Thứ nữa, thanh niên học sinh Hà Nội hôm nay được sống và lớn lên trong môi trường xã hội của một trong hai đô thị lớn nhất, phát triển nhanh nhất cả nước (Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh). Cái hay, cái đẹp đều hội tụ, tập trung ở nơi đây, nhưng đồng thời cũng là nơi nhạy cảm sẽ khiến họ dễ thu nhận nhanh những mặt tiêu cực - mặt trái của quá trình hội nhập quốc tế và sự phát triển kinh tế thị trường, cũng như tác động không mong muốn của quá trình đô thị hóa nhanh. Học sinh lại là đối tượng chưa hẳn trưởng thành, chưa định hình nhân cách, suy nghĩ còn “nửa người lớn, nửa trẻ con”. Vì vậy, thầy, cô giáo và ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội cần học tập Bác Hồ ở các phương pháp tiếp cận, gần gũi, giáo dục các em một cách phù hợp, khéo léo, tinh tế, tránh tạo ra áp lực và áp đặt, giúp các em vượt qua những khó khăn, trắc trở nhất thời của cuộc sống, chủ động và sáng tạo trong học tập. Bác Hồ đã dạy: *“Chúng ta phải khéo giáo dục để mai sau nhi đồng ta thành những*

*công dân có tài, có đức, xứng đáng là người chủ của nước Việt Nam dân chủ cộng hòa*¹. Bác Hồ xem việc giáo dục là việc không riêng của ngành Giáo dục, mà yêu cầu việc giáo dục phải có sự tham gia của toàn xã hội, các cấp ủy Đảng, chính quyền, đoàn thể nhân dân, các bậc phụ huynh và giáo viên, tạo nên mối liên hệ biện chứng khăng khít, chặt chẽ giữa các thành phần liên quan, hình thành môi trường giáo dục tốt cho học sinh. Bác chỉ rõ: *“Một điều quan trọng nữa: Mỗi người chúng ta đều phải nhận trách nhiệm góp phần vào việc giáo dục. Do đó, cần phải liên hệ chặt chẽ việc giáo dục giữa nhà trường với gia đình, với xã hội; giữa nhà trường với các đoàn thể - trước hết là đoàn thể thanh niên”*². Có thể xem đây là tiền đề của phương thức xã hội hóa, huy động nguồn lực vật chất và tinh thần của toàn xã hội vào sự nghiệp phát triển giáo dục mà Bác Hồ đã chỉ ra cho Thành phố cùng ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội cách nay hơn nửa thế kỷ qua. Phương thức xã hội hóa đã được Thành phố chủ động triển khai thực hiện trong nhiều năm qua và hiện nay chúng ta đang tiếp tục khuyến khích các tổ chức, cá nhân đầu tư nhiều hơn nữa vào việc xây dựng, tổ chức các cơ sở giáo dục trên địa bàn Thủ đô theo quy hoạch.

Chúng ta cần học tập Bác Hồ ở việc coi trọng và làm tốt công tác thi đua, khen thưởng - một loại công tác dường như đôi lúc, đôi nơi chưa được nhiều đơn vị, cá nhân chú ý đúng mức, trong khi nó có tầm quan trọng đặc biệt, là yếu tố không thể thiếu góp phần tạo nên động lực phát triển trong mọi lĩnh vực, nhất là lĩnh vực giáo dục. Trong bài nói chuyện tại Đại hội chiến sĩ thi đua toàn ngành Giáo dục tổ chức ngày 17/02/1956 tại thủ đô Hà Nội, Bác Hồ đã nhấn mạnh việc khen thưởng cho địa phương làm tốt phong trào xóa nạn mù chữ. Người nêu rõ thứ tự “xem xét” kết quả thi đua: *“Bác sẽ có giải thưởng cho xã nào thanh toán nạn mù chữ trước nhất của huyện, cho huyện nào thanh toán trước nhất của tỉnh, cho tỉnh nào thanh toán trước nhất trong*

1. Hồ Chí Minh, Toàn tập, Tập 9, tr.501.

2. Hồ Chí Minh, Toàn tập, Tập 13, tr.194.

toàn quốc". Và lớp học đầu tiên được tổ chức tại thủ đô Hà Nội có tên gọi "Khóa học Hồ Chí Minh" với sự tham gia của Bác Hồ cùng nhiều vị Bộ trưởng, Thứ trưởng trong Chính phủ. Lớp học đã đề ra phương hướng, mục tiêu, đối tượng của các lớp Bình dân học vụ - nòng cốt của phong trào xóa nạn mù chữ trong nhân dân ta, điểm khởi phát cũng bắt đầu từ thủ đô Hà Nội và lan rộng ra các tỉnh, thành trong cả nước. Nói chuyện với Đảng bộ Hà Nội ngày 20/6/1960, Bác Hồ chỉ rõ: *"Muốn làm cho mọi công tác tiến lên nữa, cần đẩy mạnh phong trào thi đua yêu nước, và phải làm sao cho phong trào thi đua lúc nào cũng sôi nổi, liên tục, thành hoạt động tự giác của mọi người"*. Để động viên những cá nhân, tập thể trong các lĩnh vực hoạt động có thành tích xuất sắc, trong đó có thanh niên, học sinh, cuối năm 1959, cùng với việc phát động phong trào thi đua ở miền Bắc "nhà nhà làm việc tốt, người người làm việc tốt", Bác Hồ đã đề nghị Bộ Chính trị cho phép Người được tặng thưởng huy hiệu (mang tên Huy hiệu Bác Hồ) đối với những gương người tốt, việc tốt, vì Bác quan niệm rằng: "Một trăm bài diễn văn hay không bằng một tấm gương sống". Một con số khiến chúng ta khâm phục là lúc ấy đã có khoảng 5.000 người, trong đó có nhiều giáo viên, thanh niên, học sinh Hà Nội được tặng thưởng Huy hiệu Bác Hồ. Hơn hai triệu thiếu niên, nhi đồng được bình bầu là *Cháu ngoan Bác Hồ*. Hiện nay Thành phố đang học tập phương pháp làm việc của Bác Hồ, tiếp tục đẩy mạnh công tác thi đua khen thưởng theo hướng liên tục đổi mới, khơi dậy và động viên, khuyến khích tinh thần thi đua yêu nước đối với đội ngũ nhà giáo, cán bộ quản lý giáo dục, thanh niên học sinh Thủ đô. Ngành Giáo dục và Đào tạo Thủ đô đã nhiều năm phát động phong trào thi đua *"Mỗi thầy, cô giáo là một tấm gương đạo đức, tự học và sáng tạo"*; triển khai giải thưởng *"Nhà giáo Hà Nội tâm huyết, sáng tạo"*; đẩy mạnh công tác thông tin truyền thông về những tấm gương nhà giáo tiêu biểu, các điển hình thanh niên học sinh xuất sắc nhằm khơi dậy nhiệt huyết và ý thức, lương tâm, trách nhiệm, tự hào về nghề nghiệp của đội ngũ nhà giáo Thủ đô; tự hào là thanh niên, học sinh Thủ đô có truyền thống học tập tiêu biểu dẫn đầu của đất nước.

Những chỉ dẫn của Bác Hồ về phương pháp dạy và học của giáo viên, học sinh có nội dung rất thiết thực và bổ ích cho ngành Giáo dục nói chung và ngành Giáo dục Thủ đô nói riêng, góp phần quan trọng nâng cao chất lượng nguồn nhân lực hiện nay. Người chỉ rõ: *“Đại học thì cần kết hợp lý luận với thực hành, ra sức học tập lý luận và khoa học tiên tiến của các nước bạn, kết hợp với thực tiễn của nước ta, để thiết thực giúp ích cho công cuộc xây dựng nước nhà; Trung học thì cần đảm bảo cho học trò những tri thức phổ thông chắc chắn, thiết thực, thích hợp với nhu cầu và tiền đề xây dựng nước nhà, bỏ những phần nào không cần thiết cho đời sống thực tế; Tiểu học thì cần giáo dục các cháu thiếu nhi: yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, trọng của công. Cách dạy phải nhẹ nhàng và vui vẻ, chớ gò ép thiếu nhi vào khuôn khổ người lớn. Phải đặc biệt chú ý giữ gìn sức khỏe cho các cháu...”*. Tóm lại, mục đích nội dung tư tưởng của Bác Hồ về giáo dục nhằm xác định phương hướng xây dựng một nền giáo dục biết kết hợp chặt chẽ giữa dạy chữ với dạy người, học đi đôi với hành, lý luận gắn liền với thực tiễn, đào tạo ra những con người “vừa hồng, vừa chuyên” cho xã hội. Bác Hồ còn lưu ý chúng ta phải học cách giáo dục tốt của người xưa để vận dụng vào thời nay. Trong buổi làm việc về xuất bản sách *“Người tốt, việc tốt”*, ngày 07/6/1968, trước khi mất hơn một năm, Bác đã nói với các cán bộ Ban Tuyên giáo Trung ương về cách giáo dục đạo đức rất sâu sắc của người xưa thông qua truyện *Nhị thập tứ hiếu* - một tác phẩm văn học Trung Hoa kể lại sự tích 24 tấm gương hiếu thảo do tác giả Quách Cư Nghiệp vào thời nhà Nguyên biên soạn. Ông nổi tiếng là một người con hiếu thảo và sau khi cha mất ông đã xuất bản sách này. Bác Hồ nói: *“Bác gần tám mươi tuổi mà vẫn còn nhớ chuyện ông Lão Lai, vợ chồng Quách Cư, chú bé Hán Lục Tích... hiếu thảo với cha mẹ như thế nào. Những chuyện như thế ngày xưa cả những người không biết chữ cũng thuộc. Các chú phải biết rút kinh nghiệm. Học tập cách giáo dục của ông cha ta”*.

Ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội đã học tập Bác Hồ trong việc đổi mới công tác chỉ đạo, quản lý, tập trung nhiều nội dung cốt yếu

nâng cao chất lượng giảng dạy, kỹ năng giảng dạy, kỹ năng giao tiếp ứng xử, kỹ năng xử lý các tình huống sư phạm, phù hợp với từng đối tượng giáo dục trong nhiều năm qua, giảm thiểu tối đa các tai nạn nghề nghiệp trong môi trường giáo dục hiện nay. Thành phố đã và đang triển khai thực hiện tốt Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 của Hội nghị BCH Trung ương Đảng lần thứ tám (khóa XI) *“Về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế”*. Trong đó, Thành phố tập trung vào việc đổi mới tư duy giáo dục, đổi mới quản lý giáo dục, bám sát thực tế phát triển sôi động của Thành phố; xây dựng nền giáo dục mở, dạy tốt, học tốt, quản lý tốt, có cơ cấu và phương pháp giáo dục hợp lý, gắn với xây dựng xã hội học tập, bảo đảm các điều kiện cần thiết để nâng cao chất lượng giáo dục; chuẩn hóa, hiện đại hóa, xã hội hóa, dân chủ hóa, hội nhập quốc tế đối với hệ thống giáo dục Hà Nội; giữ vững định hướng xã hội chủ nghĩa và mang bản sắc đậm đà, độc đáo của Thăng Long - Hà Nội nghìn năm văn hiến. Mục đích nhằm xây dựng người Hà Nội phát triển toàn diện, yêu gia đình, yêu Tổ quốc; có kiến thức và kỹ năng cơ bản, khả năng sáng tạo để làm chủ bản thân, hòa đồng với cộng đồng, sống tốt “mình vì mọi người, mọi người vì mình” và làm việc hiệu quả - thực học, thực nghiệm, phát triển tốt nhất tiềm năng của mỗi cá nhân và cả tập thể, chủ động đóng góp tích cực vào sự nghiệp phát triển Thủ đô và đất nước.

Tất nhiên, chúng ta cũng hiểu rằng, bên cạnh những việc đã làm được, những kết quả, thành tựu rất đáng tự hào và ghi nhận ấy, lĩnh vực Giáo dục và Đào tạo Hà Nội vẫn còn tồn tại một số thiếu sót, yếu kém, như: một số mặt của công tác giáo dục, đào tạo chuyển biến chậm, chất lượng giáo dục học sinh ở một số trường vùng nông thôn ngoại thành còn chưa theo kịp và đồng đều với chất lượng giáo dục của các trường nội thành; hiệu quả giáo dục đạo đức học đường và nếp sống, ứng xử văn minh ở một số cấp học còn hạn chế... Tất cả những mặt tồn

tại và yếu kém đó cần sớm được chúng ta tập trung khắc phục trong thời gian tới.

*

* *

Đọc lại bản Di chúc thiêng liêng của Bác Hồ kính yêu, chúng ta tưởng như đang trở lại trong hoàn cảnh lịch sử của hơn 50 năm về trước, tại Phủ Chủ tịch (nay nằm trong Khu Di tích Phủ Chủ tịch) số 1 - Bách Thảo, quận Ba Đình, Hà Nội, dưới mái nhà sàn đơn sơ xung quanh là những hàng cây xanh mát, bên chiếc bàn gỗ nhỏ quen thuộc, Bác Hồ ngồi viết những lời di chúc đầy tâm huyết - sau này đã trở thành một văn kiện lịch sử vô giá, để lại cho toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta, chuẩn bị đến ngày Người đi xa vào cõi vĩnh hằng. Những lời dạy bảo vô cùng quý báu trong bản Di chúc của Bác Hồ về nhiều lĩnh vực, trong đó có lĩnh vực Giáo dục và Đào tạo sẽ mãi mãi là kim chỉ nam cho Thành phố và ngành Giáo dục Thủ đô trong sự nghiệp “*trăm năm trồng người*”, đóng góp quan trọng vào công cuộc xây dựng thủ đô Hà Nội giàu đẹp, văn minh, hiện đại, xứng đáng là “trung tâm chính trị - hành chính quốc gia, trung tâm lớn về văn hóa, khoa học, giáo dục, kinh tế và giao dịch quốc tế,...”¹, xứng đáng là Thủ đô nghìn năm văn hiến, Thủ đô Anh hùng, Thành phố vì hòa bình của cả nước.

1. Luật Thủ đô, Nxb. Hà Nội, tr.9.